

JOGI MELLÉKLET

Szerződésszegő magatartások a Bécsi Vételi Egyezményben és az új Ptk-ban¹

GLAVANITS JUDIT

RÁCZ DIÁNA

Az adásvételi szerződés a kereskedelmi kapcsolatok alapvető intézménye, ezért annak szabályozása illetve rekodifikációja nem csak a jogász szakma képviselői számára bír kiemelkedő jelentőséggel, hanem a belföldi és nemzetközi kereskedelemben dolgozók számára is. Az új Ptk. elfogadásával és 2014. március 15-i hatálybalépésével a magyar jogban is változások történnek, ezért időszerű és indokolt annak áttekintése, hogy az új magyar jogforrás milyen tartalmi viszonyban áll a legismertebb nemzetközi jogforrással, az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseiről szóló ENSZ Egyezménnyel, közkeletű nevén a Bécsi Vételi Egyezménnyel. Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy a szerződésszegést miként szabályozza a két dokumentum, illetve annak milyen nemzetközi joggyakorlata van²³.

JEL: K12

Kulcsszavak: nemzetközi adásvétel, CIGS, új Ptk, szerződésszegés

Bevezető gondolatok

Nemzetközi adásvételi szerződés alatt értjük a következőkben a Bécsi Vételi Egyezmény (továbbiakban: Egyezmény) hatálya alá tartozó szerződési típusokat. Önmagában ennek körülhatárolása is kérdés, az Egyezmény 1. cikkének 1. pontját több nemzeti bíróság is értelmezte már⁴. Különösen érdekes értelmezési kérdést vet fel az „áru” fogalma, amelynek definícióját az Egyezmény nem tartalmazza, de ez nem jelenti azt, hogy a nemzeti jogalkalmazó saját jogismeretei alapján alkothatná meg annak fogalmát. Az Egyezmény a nemzeti jogoktól függetlenül, önállóan értelmezendő, így az áru fogalmának meghatározásakor az Egyezmény egyéb szakaszaira és a nemzetközi joggyakorlatra támaszkodhatunk. Összefoglalva a vonatkozó jogirodalmat és joggyakorlatot, megállapítható,

---

¹ Megjelent: Külgazdaság Jogi Melléklete, 2014: (5-6) pp. 39-60.

² Dr. Glavanits Judit (PhD) egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar. E-mail cím: gjudit@sze.hu.

³ Ráczi Diána: V. évfolyamos joghallgató, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar. E-mail cím: raczdiana89@gmail.com

⁴ A vonatkozó bírósági esetjogot a következők alapulvételével gyűjtöttük: UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Bécs, 2012.

hogy az Egyezmény értelmében árunak tekinthető mindaz, amely az adásvétel időpontjában kézzel fogható ingóság, tekintet nélkül annak formájára, összetételére, új vagy használt mivoltára, élő vagy élettelen voltára. A szellemi tulajdon tárgyai, a jóhírnév vagy társasági részesedés nem tartoznak az egyezmény hatálya alá. A 2013. évi V. törvény, az új Polgári Törvénykönyv (továbbiakban: Ptk) a kötelmi jog különös részének első szerződési típusaként szabályozza az adásvételt a 6:215.§-ban a következőkben: adásvételi szerződés alapján az eladó dolog tulajdonjogának átruházására, a vevő a vételár megfizetésére és a dolog átvételére köteles. Jelen tanulmánynak nem tárgya annak részletezése, hogy az adásvételi szerződés esetén a felek jogai és kötelezettségei némiképpen eltérően alakulnak a nemzetközi gyakorlatban.

A szerződésszegés az Egyezmény az „egyik alapköve, mivel a szerződéstől való elállás joga kapcsolódik hozzá”.⁵ Az Egyezményben központi jelentőséggel bíró 25. Cikk⁶ a hazai jogtól némileg idegen, de a nemzetközi viszonylatban kiemelkedő jelentőségű alapvető szerződésszegést szabályozza. Az Egyezmény felépítésének sajátossága, hogy a szerződésszegés következményeit két részben tárgyalja: először a 42-52. szakaszokban az eladó szerződésszegésének jogkövetkezményeit, majd később a 61-65. szakaszokban külön a vevő szerződésszegő magatartásának jogkövetkezményeit. A Ptk. a szerződésszegést rendszertanilag a kötelmi jog általános részében, a IX. címben foglalt szerződés teljesítése után szabályozza, vagyis az adásvételi szerződésre vonatkozó szerződésszegési szabályokat a szerződések közös jogában találjuk.

A szerződésszegés általános szabályai

Az Egyezmény az alapvető szerződésszegést mindenekelőtt objektív módon értelmezi, tehát az ezzel előidézett hátrány súlya a „döntő elem”: ha hátrányt okoz a szerződést szegő fél a partnerének, és ezzel a contractus alapján várt jogos elvárását nem teljesíti. Ez alól kivételt képez, ha a szerződőszegő fél nem látta előre magatartásának következményét és „ésszerűen gondolkodó személy egy ilyen következményt azonos körülmények között sem kellett, hogy előre lásson”.⁷ A Ptk.-ban a szerződésszegés intézménye „logikailag és funkcionálisan” is szorosan kapcsolódik a szerződészerű teljesítéshez, mivel a teljesítés az a folyamat, amely

---

⁵ FEKETE 106. o.

⁶ Egyezmény 25. Cikk: A felek egyike által elkövetett szerződésszegés akkor alapvető, ha az a másik félnek olyan hátrányt okoz, amely jelentős mértékben megfosztja őt attól, amit a szerződés alapján jogosult elvárni, kivéve, ha a szerződőszegő fél nem látta előre és egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy, azonos körülmények között sem látta volna előre az ilyen következményt.

⁷ SÁNDOR - VÉKÁS 105-151. o.

során a jogosult hozzájut a szerződésben foglalt szolgáltatásokhoz. Ebből következően szerződésszegésnek kell értelmezni minden olyan teljesítést, mely a szerződés bármely követelményének nem tenne eleget, ide értve a teljesítés elmaradását is. A Ptk.-ban megfogalmazott alapelvek (jóhiszeműség és tisztességel, elvárható magatartás elve, joggal való visszaélés tilalmának elve) szintén érvényesülnek a szerződésszegés esetén is. A szerződési szabadság alapelvéből következően a felek szabadon határozhatják meg a szerződésük tartalmát, valamint, hogy szerződésük milyen teljesítésre irányuljon. Ezeknek a felek által vállalt közös kötelezettségeknek a megszegése esetén a nem szerződésszerű teljesítés szerződésszegésnek minősül. A teljesítés idejének megsértését késedelemnek,⁸ a szerződés tartalmának be nem tartását hibás teljesítésnek⁹ minősíti a Ptk. A szerződés lehetlenné válását vagy megtagadását a szerződés egészének megszegéseként értelmezi és elmaradásához jogkövetkezményeket fűz.¹⁰

Amíg a Ptk. a szerződésszegés eseteit a törvényben és a szerződésben foglaltak megszegésének fajtái alapján csoportosítja,¹¹ az Egyezmény alapvető és közönséges szerződésszegés kategóriáit állítja fel. A megkülönböztetés a jogkövetkezmények alapján történik. Alapvető szerződésszegés esetén a sérelmet szenvedett fél póthatáridő tűzése nélkül elállhat a szerződéstől. Közönséges szerződésszegés esetén pedig póthatáridő tűzése kötelező az Egyezmény 47. cikke szerint,¹² és ennek eredménytelen eltelte után van jogosultsága az elállás jogát gyakorolni. Alapvető szerződésszegésnek a másik fél által támasztott jogos elvárásoknak a szerződésszegéssel előidézett hátrány¹³ miatti jelentős mértékű elmaradását objektíve meg lehet állapítani. Hangsúlyozandó, hogy az alapvető szerződésszegés alkalmazásának feltételeként nem azt kell bizonyítani, hogy a félnek okozott hátrány jelentős lett volna, hanem azt, hogy a hátránynak olyannak kell lennie, amely jelentős mértékben megfosztja a felet attól, amit a szerződés alapján jogosult elvárni.¹⁴ Mivel az Egyezmény nem tesz különbséget fő-és mellékötelezettségek között, így azok megszegése esetén a szankciók alkalmazása között sem tesz különbséget. Adásvételi szerződés mindenfajta megszegése minősülhet a 25. cikkben foglaltaknak, ha annak feltételei megállapíthatóak. Nem beszélhetünk a szerződés megszegéséről, ha a szerződésben foglaltak megsértésének nincs, vagy csekély a következménye. A sérelem fokát a jogosult elvárásaihoz való viszonyában

⁸ Ptk. 6:153. §

⁹ Ptk. 6:157. §

¹⁰ BÍRÓ ET AL 2013 221-223. o.

¹¹ Ptk. XXII. Fejezet: A szerződésszegés általános szabályai, XXIII. Fejezet: A késedelem, XXIV. Fejezet: Hibás teljesítés, XXV. Fejezet: A szerződésszegés egyéb esetei,

¹² Egyezmény 47. Cikk (1) A vevő az eladó kötelezettségének teljesítésére ésszerű póthatáridőt állapíthat meg.

¹³ A hátrány fogalma itt a „szerződéstől várt lényeges előnyök elmaradását” jelenti.

¹⁴ SÁNDOR 373. o.

logikus vizsgálni. Ez akkor merül fel, ha a szerződő partnernek a teljesítéshez fűződő érdeke sérül. A sérelem fokának a hátrány helyett a jogosult elvárásához történő kapcsolása logikus, mert a fél elvárása „a szerződés alapján jogosult elvárni” kifejezés következtében a szerződés tartalmához kötött és kellően objektív.¹⁵

A szerződésszegés körében kiemelkedő jelentőségű a késedelem, azon belül is a határnap mulasztása. Ennek megsértése, melyet a szerződésben kötöttek ki a felek, minden esetben alapvető szerződésszegésnek minősül, még akkor is, ha nem szenved kárt a jogosult, mivel határnap meghatározása *in concreto* „a majdani késedelem esetén bekövetkező érdekmúlás előzetes beépítése a szerződésbe”.¹⁶ A Ptk. részletesen szabályozza a határidő és határnap, így a teljesítés idejének fogalmát. Határnap tűzése esetén a szolgáltatást ezen a meghatározott napon kell teljesíteni. Határidő megjelölése esetén a szolgáltatás a meghatározott időtartamon belül bármikor teljesíthető, kivéve, ha az eset körülményeiből az következik, hogy a jogosult választhatja meg a teljesítés időpontját. Az időpont, mint fix teljesítési határidő meghatározza a kötelezett időbeli teljesítésének terét és az időpont megsértése a jogosult érdekmúlását idézi elő. Ha a szolgáltatás rendeltetéséből a teljesítési idő megállapítható, a szolgáltatást ebben az időpontban kell teljesíteni. Ebben mutatkozik meg az elvárhatóság elve, hiszen a nem meghatározható teljesítési idő esetén „a kötelezett haladéktalanul köteles teljesíteni”.¹⁷ Az idő múlása a jogosultnak a szerződésben foglalt, gazdaságilag jelentős szolgáltatások kielégítésére jelentő hatása van. Éppen ezért a fix határidő kikötése sokszor elengedhetetlen feltétel egy gazdasági és piaci szempontból fontos érdekeket szolgáló szerződés teljesítésében. Ennek eredményeképpen a fix határidő a szerződésnek egy olyan speciális kikötése, mely egyértelművé teszi a felek számára a teljesítésnek az általuk közösen megállapított pontos határnapját.¹⁸ Mivel e konkrét határidő a felek megállapodásán alapul, ahhoz a szerződő felek kötve vannak és azon csak a szerződés egyező akarattal történő módosítása útján változtathatnak. Egyoldalúan sem a jogosult, sem a kötelezett nem teheti azt meg.¹⁹

Egy másik alapvető szerződésszegési forma az *aliud* szolgáltatás. Itt a vevő joga opcionális: el is fogadhatja, meg is tarthatja az árut, vagy megtagadhatja az átvételt, és ebben az esetben csak azt kell bizonyítania, hogy a küldött dolog nem a szerződésben meghatározott volt, mivel a 25. cikkből levezethető, hogy a bizonyítás terhe az elálló felet terheli. Az

---

¹⁵ SÁNDOR 374. o.

¹⁶ SÁNDOR 154. o.

¹⁷ BÍRÓ ET AL 2013 75. o.

¹⁸ BÍRÓ ET AL 2013 277. o.

¹⁹ BH 1999.204.

előreláthatóság kritériumát objektíven határozza meg. Jelentős hátrány esetén csak akkor nem állapítható meg a szerződésszegés, ha „ezt a követelményt egy ésszerűen gondolkodó személy ugyanabban a helyzetben és azonos körülmények között sem látta volna előre”.²⁰ A Ptk. szerint az *aliud* szolgáltatás nem tartozik a hibás teljesítés kategóriájába, ha a kötelezett a szerződésben meghatározott áru vagy szolgáltatás helyett a jogosult részére más árut vagy szolgáltatást nyújt.²¹

Fizetési késedelem körében szintén értelmezést kíván az alapvető szerződésszegés intézménye. Ha a vevő nem fizet, az eladó köteles póthatáridőt tűzni, melynek sikertelensége esetén alapvető szerződésszegésnek minősül a fizetési késedelem és az eladót megilleti az elállás joga.²² A Ptk. azonos álláspontot képvisel az Egyezményel. Abban az esetben, ha a kötelezett késedelembe esik, a jogosult követelheti a teljesítést, vagy ha a késedelem következtében a szerződés teljesítéséhez fűződő érdeke megszűnt, elállhat a szerződéstől. A jogosult elállásához nincs szükség a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítására, ha a szerződést a felek megállapodása szerint, vagy a szolgáltatás felismerhető rendeltetésénél fogva a meghatározott teljesítési időben kellett volna teljesíteni, vagy a jogosult az utólagos teljesítésre megfelelő póthatáridőt tűzött, és a póthatáridő eredménytelenül telt el.²³ Minőségi hiba fennállásakor módot kell adni a hiba kijavítására. Ha ezt meghatározott időn belül pótolja az erre kötelezett, és a hiba kijavítására ráfordított költségek sem elfogadhatatlanok, akkor nem minősül alapvető szerződésszegésnek a minőségi hiba.²⁴

Részteljesítés történik, ha az eladó az árunak csak egy részét szolgáltatja vagy a szolgáltatott árunak csak egy része szerződésszerű.²⁵ Ebben az esetben az Egyezmény a vevő jogait (póthatáridő tűzése, kijavítás, kicserélés, árleszállítás, vagy elállás) csak az árunak a hiányzó vagy nem szerződésszerűen teljesített részére gyakorolhatja. Joggyakorlásának a feltétele, hogy a szolgáltatás osztható legyen. A szolgáltatás akkor osztható, ha a részteljesítés a vevő érdekének részbeni kielégítésére alkalmas. Amikor az eladót a szerződés nem jogosítja részteljesítésre, akkor érvényesülnek az 51.cikk szabályai. A részbeni szerződésszegés következményeit az egész szerződés megszegésére alapított szabályok szerint kívánja rendezni, vagyis az eladó jogi helyzete hasonlóképpen alakul késedelem és hibás teljesítés esetén, mint amikor az szerződésszegést az egész szolgáltatásra nézve követi el. A szerződés egészétől történő elállásra csak akkor van lehetősége a vevőnek, ha alapvető szerződésszegést

---

²⁰ SÁNDOR – VÉKÁS 154. o.

²¹ BÍRÓ ET AL. 287. o.

²² Ld. erről részletesen: BAUM I.O.

²³ Ptk. 6:154. § (1)-(2)

²⁴ SZABÓ 2007 127.o.

²⁵ Egyezmény 51. cikk (1)

lehet megállapítani a nem teljes vagy hibás teljesítés okán.²⁶ A Ptk. részleges szerződészegés elnevezés alatt tárgyalja a szerződészegésnek ezt a speciális helyzetét. Osztható szolgáltatás egy részére vonatkozó szerződészegés esetén a szerződészegés jogkövetkezményei erre a részre következnek be, kivéve, ha a jogkövetkezmények részleges alkalmazása a jogosult lényeges jogi érdekét sértené.²⁷ Osztható a szolgáltatás, ha önállóan használható részekre bontható, kivéve, ha a megosztás a jogosult lényeges jogi érdekét sértené.²⁸ Ezt a jogosult a Ptk. szerint köteles elfogadni.²⁹ Figyelemmel kell lenni arra, hogy a Ptk. 6:28. § (2) bekezdésének diszpozitív szabályából adódóan a felek szerződésük tartalmát szabadon meghatározhatják, és ennek során eltérhetnek a jogszabály rendelkezéseitől is. Ebből következik, hogy szerződésükben olyan szolgáltatást is oszthatatlannak minősíthetnek, amely a Ptk. értelmében osztható volna. Részleges szerződészegés esetén így az egész szerződés tekintetében állnak be a szerződészegés jogkövetkezményei.³⁰ Az egyébként fizikailag osztható dolgok (szolgáltatások) jogilag oszthatatlannak minősülnek, ha azok részegységei a rendeltetésszerű célra így alkalmatlannak minősülnek. Ebből következően a szerződészegés jogkövetkezményei a szolgáltatás egészére állnak be.³¹

Nemzetközi esetjog az alapvető szerződészegés körében

A nemzetközi bírósági esetjog részletesen kimunkálta az alapvető szerződészegés megállapíthatóságának eseteit. Egyértelmű az esetjogból, hogy a szállítás megtagadása, a vételár fizetésének megtagadása minden esetben alapvető szerződészegésnek minősül. Ha azonban a csak részszállítás megtagadásáról van szó, a szerződészegés közönséges. Ezt állapította meg az Oberlandesgericht Düsseldorf, amikor 2007-ben az előtte folyó eljárásban a felperes javára döntött. A tényállás szerint egy olasz gyártó cipőket szállított német vevőjének, de a felek által kikötött határnapon csak az áru egy részét tudta leszállítani. Az eladó ezért a vételár részének a kifizetését kérte, amelyet a vevő megtagadott, és alapvető szerződészegésre hivatkozva elállási joggal kívánt élni. A bíróság megállapította, hogy a teljesítés egy részének elmaradása nem jelenti a teljesítés elmaradását, csak abban az esetben, ha a vevő bizonyítani tudja, hogy az adott időpontban történő szállításhoz kiemelkedő érdeke

---

²⁶ SÁNDOR - VÉKÁS 315-316. o.

²⁷ Ptk. 6:149. §

²⁸ Ptk. 6:28. § (2)

²⁹ Ptk. 6:135. §

³⁰ BÍRÓ EL AL 265. o.

³¹ BH 1993.632.

fűződik, és amely tényről az eladónak tudomása van, és előre láthatja, hogy a teljesítés részleges elmaradása alapvető szerződésszegést eredményez³².

A vevő felszámolási eljárás alá kerülése, illetve az ellene folyó csődeljárás szintén alapvető szerződésszegéshez vezet, minthogy jelentősen megfosztja az eladót azon jogos igényétől, hogy a szolgáltatása teljes ellenértéke meg legyen fizetve. Szintén alapvető szerződésszegésnek minősül, ha a vevő nem nyit visszavonhatatlan akkredítvet az eladó számára a kialakult szerződési feltételeknek megfelelően. Fentieket az ausztrál Supreme Court of Queensland állapította meg egy ausztrál eladó és egy malajziai vevő jogvitájában. A vevő nyersacél szállítására kötött szerződést az eladóval, amelyet Ausztráliából Malajziába kellett szállítani. A szerződéses feltételek alapján a kihajózást megelőzően visszavonhatatlan akkreditív kiállítására került volna sor a vevő terhére és az eladó javára. A maláj gazdasági társaságban menedzsment-váltásra került sor, amely azonban egy bizottság engedélyének függvényében kezdeményezhette csak akkreditív nyitását. A bizottság késlekedett az engedély kiadásával, ezért az eladó elállt a szerződéstől. A bíróság szerint a vevő kötelezettsége a vételár megfizetése, ezért az akkreditív kiállításának elmulasztásával megvalósította az alapvető szerződésszegést, így az eladó elállása jogszerű³³. A bíróság egy német és francia fél közötti jogvitában azt is megállapította, hogy részszállítások esetében ha a fél az első szállítást nem teljesíti, a másik fél megalapozottan gondolhatja azt, hogy a jövőben sem fog teljesíteni, így az alapvető szerződésszegés megállapítható, az elállási jog jogszerűen gyakorolható³⁴.

Az alapvető szerződésszegések körében a hibás teljesítés megítélése rendelkezik talán a legnagyobb irodalommal és esetjoggal. Összefoglalásként megállapítható, hogy a minőségi hiba közönséges szerződésszegés mindaddig, amíg indokolatlanul nagy kényelmetlenség nélkül a vevő használni tudja az árut, vagy képest azt értékesíteni, akár csökkentett áron. Egy svájci bíróság állapította meg a fentieket egy német eladó és svájci vevő jogvitájában, ahol a felek fagyasztott hús szállításában állapodtak meg. Szakértői vélemények szerint a leszállított áru zsírosabb volt, és magasabb víztartalommal rendelkezett, mint a szerződéses érték, és az eltérés elérte a 25,5%-ot. A bíróság mégis azt állapította meg, hogy ettől még a hús értékesíthető vagy egyéb módon felhasználható maradt, ezért a fél szerződésszegése közönséges, így a vevőnek nem volt joga elállni³⁵.

---

³² CLOUT case no. 275.

³³ CLOUT case no. 631.

³⁴ CLOUT case no. 214.

³⁵ CLOUT case no. 248.

Felelősség a szerződésszegéssel okozott károkért

A felelősség a károkozó tevőleges magatartásával vagy mulasztásával okozott károk³⁶ eredményeképpen áll be. Az Egyezmény a kockázat átszállásának időpontját „az áru feletti tényleges hatalom” megváltozásához köti.³⁷ A kockázat átszállása akkor következik be az eladó és a vevő között, amikor a vevő az árut átveszi, illetve amikor az eladó azt a vevő rendelkezésére bocsátja.³⁸ A veszélyátszállásról elsődlegesen a felek a szerződése határozzák. Azonban a felek között kialakult szokások és szokványok általában a veszélyátszállás időpontját is meghatározzák, amelyre jellegzetes példa az INCOTERMS paritások alkalmazása. Az ellenérték megfizetésével kapcsolatos kockázatot az Egyezmény úgy szabályozza, hogy a kárveszély vevőre történő átszállását követően az áru megsemmisülése vagy megsérülése nem mentesíti a vevőt a vételár megfizetésére irányuló kötelezettsége alól, kivéve, ha a megsemmisülés vagy a megsérülés az eladó tevékenységének vagy mulasztásának a következménye.³⁹ Kizárja a vevőre történő átszállását a vételárfizetéssel kapcsolatos kockázatnak, ha az áru elvesztése, megsemmisülése, vagy megsérülése a veszélyátszállás időpontja után állt be, de az eladó magatartásának a következménye. A vevőnek megmaradnak a veszélyátszállás után is az eladó által, a veszély átszállása előtt elkövetett szerződésszegésből eredő jogai, melyek elsősorban a kicserélésre és az elállásra terjednek ki.⁴⁰

Az Egyezmény 25. cikke az alapvető szerződésszegés alóli kimentési okként szabályozza az előreláthatóságot. A cikk egyszerre ad objektív és szubjektív mércét az előreláthatósághoz: sem a fél, sem egy ésszerűen gondolkodó, hasonló személy, azonos körülmények között nem látta volna előre a károkozó esemény bekövetkezését. Az előreláthatóság függ a fél képességeitől, de függ az eset lényeges körülményeitől is, amelyek megítélése a bíróság feladata. A „hasonló személy” meghatározása összetett jogalkalmazói feladat elé állítja a bíróságot, hiszen figyelembe kell venni a társadalmi-szociális hátteret, amelybe beletartozik akár a vallási meggyőződés, vagy a megfelelő nyelvismeret⁴¹.

---

³⁶ A kár a Ptk. definíciója szerint a teljes kártérítés körében a károkozó köteles megtéríteni a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést, az elmaradt vagyoni előnyt, és a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket [6:522. § (2)]. Az Egyezmény értelmezése szerint vagyoni veszteség, melyet a jogosult vagyona a szerződésszegés következtében szenvedett el. (ld. Sándor - Vékás 435. o.)

³⁷ SÁNDOR - VÉKÁS 385. o.

³⁸ Egyezmény 69. Cikk (1)

³⁹ Egyezmény 66. Cikk

⁴⁰ SÁNDOR - VÉKÁS 388-389. o.

⁴¹ LORENZ 9.o.

A Ptk. a szerződésszegéssel okozott károkért a felelősség kérdésében úgy rendelkezik, hogy aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni.⁴² „Az Egyezmény mély, intenzív hatást gyakorol az új Ptk.-ra”,⁴³ hiszen felelősség kérdése itt találkozunk az Egyezmény rendszerével, amely szerint „az ok-okozati összefüggés valójában csak ténybeli okozatosságot jelent, vagyis elegendő, ha az okozatosság a *conditio sine qua non* kritériuma szerint fennáll: minden előzmény (szerződésszegés) okozatos, amely nélkül a kár nem következett volna be”. Azt hogy a felelősséget hogyan és miként lehet korlátozni, csak az előreláthatósági klauzula alkalmazásával lehet elvégezni.⁴⁴ A Kúria állásfoglalásában kifejti, hogy az oksági láncolatban az a meghatározó ok, amely az események lefolyása mellett képes eredmény létrehozására. Az oksági láncban a lényeges szakasz tartalmát javarészt befolyásolja, hogy aki a károkozást „elindította” látta-e vagy láthatta-e a bekövetkező eredményt.⁴⁵ Mentésül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.⁴⁶ A fél ellenőrzési körén kívül eső körülményként értékelendő a *vis maior* hagyományos esetei, politikai és társadalmi események (háború, forradalom, felkelés), egyes állami intézkedések (embargó, bojkott, devizakorlátozások), súlyos üzemzavarok, vagy szerződésszerű teljesítést lehetetlenné tevő drasztikus piaci változások. Előre nem látható körülményként értékeli a Ptk., ha a kötelezett „ellenőrzési körén kívül felmerülő körülmény a szerződéskötés idején ténylegesen nem lehet előre látni. Ki kell emelni, hogy a kimentési feltételek körében megkövetelt előreláthatóság a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményre és nem a kárkövetkezményekre vonatkozik. A mentesülés feltételei közé tartozik az is, hogy nem volt elvárható, hogy a fél a szerződésszerű teljesítést megakadályozó körülményt elkerülje, vagy annak következményeit elhárítsa. Ezt viszont a szerződésszegés időpontjában kell vizsgálni. A felek a szerződésben jogaikra és kötelezettségeikre vonatkozó szabálytól eltérhetnek, ha ezt a norma nem tiltja. A Ptk. 6:142. §- ban ilyen tiltó rendelkezést nem találunk, a felek a szerződésben a törvényi szabálynál enyhébb és szigorúbb felelősségi mércét is alkalmazhatnak.”⁴⁷

A Ptk. az előreláthatóság kritériumát a szerződésszegés általános szabályinál definiálja. Az előreláthatósági korlát célja, hogy egyensúlyt teremtsen a szolgáltatás és a

---

⁴² Ptk. 6:142. § első mondata

⁴³ SÁNDOR 384. o.

⁴⁴ BÍRÓ EL AL 230. o.

⁴⁵ BH 2008.299.

⁴⁶ Ptk. 6:142. § második mondata

⁴⁷ BÍRÓ EL AL 234.-236.o.

kötelezett által vállalt kockázatok között. Az adott szerződés szokásos kockázatainak felüli veszélyeket csak a szerződő partner figyelemfelhívásával ismerheti meg a másik fél, amelyek ismeretében hozható olyan döntés, mely rentábilissá teszi a szerződéskötést. A kötelezett csak azokért a károkért és elmaradt hasznokért felel, amelyeket előre kellett, hogy lásson, illetve amelyekre a jogosult kifejezetten felhívta a figyelmét. Az előreláthatóság tehát tény-és jogkérdés: ténykérdés, hogy mit látott előre ténylegesen a kötelezett és jogkérdés, amely elsősorban bírói mérlegelés körébe tartozik, hogy mint ésszerűen gondolkodó, gondosan eljáró személy (*reasonable man*) mit látott, mit kellett volna előre látnia.⁴⁸ Diszpozitív voltából fakadóan a felek szerződésükben eltérhetnek ettől egyező akarattal, így a kötelezett felelősségét ki is terjeszthetik minden kárra. Az előreláthatóság vizsgálatát a kötelezett szemszögéből kell vizsgálni, mivel azt egyaránt megalapozza, ha a később bekövetkezett kárlehetősége akár a konkrét szerződést szegő kötelezett számára volt előrelátható, akár egy hasonló helyzetben lévő személy számára lett volna.⁴⁹ Amit előre kell látni a kötelezettnek, az az esetlegesen bekövetkező kár és annak nagysága a szerződő partnernél. A szerződésszegés következményeként a jogosult vagyonaiban keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár, mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.⁵⁰ Abban az esetben, ha a szerződésszegés szándékos volt, a kárt teljes egészében kell megtérítenie a kötelezettnek.

Az Egyezmény kimentési okként tárgyalja a 79. szakaszban az elháríthatatlan külső okból bekövetkező eseményt, amely megakadályozza a felet a szerződésszerű teljesítésben. A nemzetközi magánjogi irodalomban *force majeure*-ként ismert fogalom az előre nem látható körülményekre való hivatkozást jelenti, a szerződések szövegében használatos még „*Act of God*” vagy *vis maior*. Ezen klauzula alkalmazásának célja, hogy egyensúlyt teremtsen a *pacta sunt servanda* elv és a tisztesség és méltányosság alapelvei között. A nemzetközi esetjog alapján a *force majeure* megítélése kiszámíthatatlan, a nemzeti bíróságok szabad mérlegelése alapján dől el az adott tényállásról, hogy a teljesítés elmaradás jogszerű volt-e⁵¹. Az esetjog a következő ügyekben egyértelműen megállapította az Egyezmény 79. cikkének alkalmazhatóságát: a vevő által utalt vételárat a bankjából ellopták, új jogszabályt vezettek be az élelmiszerek radioaktivitásának maximális szintjére, a szélsőséges időjárás miatt termény árának jelentős növekedése, a vevő országa elleni kereskedelmi embargó bevezetése, amely

---

⁴⁸ Uo. 241-243. o.

⁴⁹ HORVÁTH (A) 37. o.

⁵⁰ Ptk. 6:143. § (2)

⁵¹ RIVKIN 161.o.

megakadályozta a vételár átutalását⁵². Egy német vevő és orosz eladó közötti jogvitában az eladó arra hivatkozott, hogy a saját terméke szállításához szükséges alapanyag termelését a beszállítója váratlanul leállította, ezért számára az időben történő teljesítés lehetetlenné vált. A beszállító magatartásáért a bíróság döntése alapján ebben az esetben az eladónak vállalnia kellett a felelősséget, a kimentést nem fogadták el⁵³. Ezen döntési elv következetesnek tekinthető a joggyakorlatban: főszabályként az eladó felel a beszállítója szolgáltatásának elmaradásáért⁵⁴. Az eladási ár piaci változása tekintetében ellentétes joggyakorlat figyelhető meg: egyes bíróságok elfogadják vis maiorként azt az indoklás, amely szerint a termék piaci árának lényeges változása olyan külső körülmény, amely megalapozza a 79. cikk alkalmazását⁵⁵, míg más bíróságok ugyanezen tényállás alapján ellentétes tartalmú ítéletet hoztak⁵⁶.

A szerződésszegés jogkövetkezményei

A felelősségi rendszer lényege, hogy az Egyezmény hatálya alatt megkötött adásvételi szerződések alapján a feleket milyen jogok illetik meg, illetve milyen kötelezettségek terhelik.⁵⁷ Az Egyezmény a vevő és az eladó szerződésszegése alapján osztja meg a vevő és eladó érvényesíthető jogait. Ezek elsősorban a kijavítás, kicserélés, árleszállítás, póthatáridő tűzés, valamint a teljesítés követelésére terjed ki. Ezeknek a jogoknak a sikertelen érvényesítése esetére joguk van a szerződéstől elállni és kártérítést követelni. Mind a vevő, mind az eladó jogosult gyakorolni a szerződésszegés jogkövetkezményeként az Egyezményben meghatározott jogaikat, és az abban meghatározott módon kártérítésre is igényt tarthatnak. A szankciók alkalmazásához elegendő, hogy a szerződésben meghatározott bármely feltételt a felek megszegjék.⁵⁸

A szerződésszerű teljesítéshez való igény a vevő elsődleges joga. Ennek érdekében a vevő póthatáridő tűzésével követelheti az eladótól az általa vállalt kötelezettsége teljesítését, feltéve, hogy a jogsértés orvoslására nem vett igénybe olyan eszközt, amely összeegyeztetetlen

---

⁵² UNCITRAL 390.o.

⁵³ CLOUT case no. 140.

⁵⁴ erről részletesen: LIU . Letölthető: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/liu6.html#fm8>

⁵⁵ RIVKIN 166.o. , CLOUT case no. 166.

⁵⁶ CLOUT case no. 277.

⁵⁷ HORVÁTH (A) 38. o.

⁵⁸ Egyezmény 45. Cikk: Ha az eladó nem teljesíti a szerződésen vagy az Egyezményen alapuló valamely kötelezettségét, a vevő jogosult a 46–52. cikkeken biztosított jogait gyakorolni, és a 74–77. cikkeken meghatározott módon kártérítést követelni.; 61. Cikk: Ha a vevő elmulasztja a szerződésben vagy az Egyezményben meghatározott valamely kötelezettségének teljesítését, az eladó jogosult a 62–65. cikkeken meghatározott jogait gyakorolni és a 74–77. cikkeken meghatározott módon kártérítést érvényesíteni.

követelésével.⁵⁹ Itt kerül helyesbítésre a szerződésben meghatározott dolog szerződésszerű teljesítése, az esetlegesen át nem adott okmányok átadása, vagy egyéb kötelezettségek pótlása. A fogyatékoság lehet minőségi vagy mennyiségi hiba, *aliud* szolgáltatás vagy csomagolási hiba is. A kicserélés igényét a vevő csak akkor támaszthatja, ha a fogyatékoság alapvető szerződésszegésnek minősül és az áru kicserélése iránti igényét az árunak a kifogásolásával kapcsolatos értesítéssel egy időben vagy azt követően ésszerű határidőn belül közli az eladóval. A szolgáltatás fogyatékoságát orvosolni lehet még a kijavítás intézményével is, ha az áru nem szerződésszerű, akkor a vevő igényelheti, hogy az eladó az áru kijavításával orvosolja annak fogyatékoságát, ha ez az összes körülmény figyelembevételével nem ésszerűtlen.⁶⁰ A kijavítás iránti igényt a megvizsgálási kötelezettség esetén meghatározott időn (legfeljebb 2 éven) belül, meghatározott értesítéssel egy időben, vagy azt követően ésszerű határidőn belül kell közölni. Mindkét szerződésszegést orvosló esetben a vevő van abban a helyzetben, hogy opcionális jogként kiválassza az optimális megoldást.⁶¹ Harmadik alternatívaként az Egyezmény az árleszállítást kínálja fel a vevő részére, melynek elsődleges célja, hogy a hibás áru és a szerződésben meghatározott ár közötti értékaránytalanyságot helyreállítsa.⁶² Ennek alkalmazása során nem feltétel az alapvető szerződésszegés, és az eladó nem mentheti ki magát a vevő árleszállítási igénye alól. Bizonyos szempontokból előnyösebb az előbb tárgyalt esetekhez képest, hiszen nem jár egyéb kiadásokkal (fuvar költség, biztosítási költség, stb.) és rögtön megvalósul, minden felesleges időhúzás és költség nélkül a természetbeni teljesítés.⁶³

Az eladó elsősorban szintén a szerződésszerű teljesítésben érdekelt, ezért a vevői szerződésszegés legfontosabb jogkövetkezménye a teljesítés követelése. Az eladó kártérítési igényét a vevő bármely szerződésszegése megalapozza.⁶⁴ Ezt a kártérítési igényt pénzben kell teljesíteni a vevőnek, melyet az Egyezmény szintén meghatároz.⁶⁵ Az áru késedelmes átvétele

---

⁵⁹ Egyezmény 47. Cikk

⁶⁰ Egyezmény 46. Cikk

⁶¹ SÁNDOR - VÉKÁS 280-287. o.

⁶² TESTÜLET 2. SZÁMÚ VÉLEMÉNYE, CISG Advisory Council Opinion No. 2: Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity – Articles 38 and 39, 7 June 2004; Rapporteur: Professor Bergsten, Eric E., <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op2.html>;

⁶³ TESTÜLET 5. SZÁMÚ VÉLEMÉNYE, CISG Advisory Council Opinion No. 5: The Buyer's Right to Avoid the Contract in Case of Non-Conforming Goods or Documents, 7 May 2005. Rapporteur: Professor Schwenger, Ingeborg, <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op5.html>; (2013. augusztus 10.)

⁶⁴ Egyezmény 61. Cikk (1) Ha a vevő elmulasztja a szerződésben vagy az Egyezményben meghatározott valamely kötelezettségének teljesítését, az eladó jogosult:

a) a 62–65. cikkeken meghatározott jogait gyakorolni;

b) a 74–77. cikkeken meghatározott módon kártérítést érvényesíteni.

⁶⁵ Egyezmény 74. Cikk: A fél szerződésszegése következményeként járó kártérítés összege megegyezik azzal a veszteséggel, amely a szerződésszegés következtében a másik felet érte, ideértve az elmaradt hasznot is. 75. Cikk: A szerződéstől való elállás, illetve annak felmondása esetén, ha ezt követően a vevő ésszerű módon és

vagy megfizetése esetén szintén követelheti az eladó a kárának a megfizetését. Nem teljesítés esetén az eladó követelheti a vevőtől a vételár megfizetését, az áru átvételét vagy egyéb kötelezettségei teljesítését, feltéve, hogy a jogsértés orvoslására nem vett igénybe olyan eszközt, amely összeférhetetlen követelésével.⁶⁶

Az Egyezményhez kapcsolódó esetjogban kritikus kérdés az „ésszerű időn belül” történő értesítés. Az ésszerű időre kiváló példa azon eset, amelyben egy olasz cipőgyártó és német vevő szerződést kötött, amelyben a vevő mintadarabok legyártását kérte az olasz társaságtól a jövőbeli megrendelések mintegy „tesztjeként”. Az olasz társaság egy kereskedelmi vásáron kiállított néhányat az általa gyártott termékből, amelyeken szerepelt a német vevő márkajelzése is. A vásár másnapján a német fél felmondta a szerződést arra hivatkozással, hogy a modell gyártása (a másik fél szerződésszegése miatt) már nem áll érdekében, és nem kívánja kifizetni a már leszállított 130 pár cipőt sem⁶⁷. Az értesítés másik véglete, amikor egy német vevő rendelt gyártósori berendezéseket papír zsebkendő dobozok lezáráshoz egy svéd eladótól. A szállítás során problémák léptek fel, valamint minőségi kifogás is volt a termékkel kapcsolatban, amely nehézségekről a felek egyeztetést folytattak. A szállítást követő két év múlva a német vevő kártérítést követelt az eladótól, amely követelést a német bíróság egyértelműen időn túlnak minősített⁶⁸. Egy angol vevő és spanyol eladó közötti jogvitában a hibás teljesítésről való értesítés két hónap és hét nap elteltével történt meg, amelyet a bíróság megfelelő időben történtnek minősített, és kifejtette azon álláspontját, hogy az ésszerű idő megítélése hosszabb abban az esetben, amikor alkatrészek meghibásodását kell kideríteni, így a hiba és annak forrása csak hosszabb vizsgálatok után állapítható meg⁶⁹.

A Ptk. a kellékszavatosság témakörében szabályozza a kijavítás, kicserélés és az árleszállítás lehetőségét. A kellékszavatosság egyfajta biztosíték arra, hogy a szerződésben meghatározott teljesítés időpontjában a teljesítés szabályszerű legyen. Hasonlóan az Egyezményhez, a szavatossági helytállás objektív jellegű, tehát független a kötelezett magatartásától vagy mulasztásától.⁷⁰ Kellékszavatossági igénye alapján a jogosult választása szerint kijavítást

---

ésszerű időn belül helyettesítő árut vásárolt, vagy az eladó az árut újra eladta, a kártérítést igénylő fél követelheti a szerződéses ár és a fedezeti ügylet ára közötti különbözet, valamint a 74. Cikk szerint járó valamennyi egyéb kára megtérítését. 77. Cikk: A szerződésszegésre hivatkozó fél köteles, a körülmények figyelembevételével, minden ésszerű intézkedést megtenni, ami szükséges a szerződésszegésből eredő károk csökkentése érdekében, ideértve az elmaradt hasznót is.

⁶⁶ Egyezmény 62. Cikk

⁶⁷ CLOUT case no. 2.

⁶⁸ CLOUT case no. 346.

⁶⁹ CLOUT case no. 1127.

⁷⁰ BÍRÓ ET AL 289. o.

vagy kicserélést igényelhet, kivéve, ha a választott kellékszavatossági jog teljesítése lehetetlen, vagy ha az a kötelezettnek aránytalan többletköltséget eredményezne, figyelembe véve a szolgáltatás hibátlan állapotban képviselt értékét, a szerződésszegés súlyát és a kellékszavatossági jog teljesítésével a jogosultnak okozott érdeksérelmet.⁷¹ A hiba kijavításakor elsősorban abból kell kiindulni, hogy a rendeltetésszerű működést akadályozó hibát megszüntesse, és ennek eredményeként a szolgáltatás megfeleljen a szerződésben meghatározott követelményeknek. A kicserélés szintén elsődlegesen választható kellékszavatossági jog. Azt, hogy milyen esetekben van helye kicserélésnek, a szerződés tárgyát képező dolog tulajdonságai határozzák meg. A hazai bírói gyakorlatban kialakult vélemény szerint a „fajta és mennyiség szerint meghatározott, vagy egyéb helyettesíthető dolgok cserélhetők ki”.⁷² Másik lehetősége a jogosultnak, hogy az ellenszolgáltatás arányos leszállítását igényelheti, a hibát a kötelezett költségére maga kijavíthatja, vagy mással kijavíttathatja, vagy a szerződéstől elállhat, ha a kötelezett a kijavítást vagy a kicserélést nem vállalta, e kötelezettségének megfelelő határidőn belül, a jogosult érdekeit kímélve nem tud eleget tenni, vagy ha a jogosultnak a kijavításhoz vagy kicseréléshez fűződő érdeke megszűnt.⁷³ Az árleszállítás már úgynevezett „második lépcső” a szavatossági jogok körében. Az Egyezményhez hasonlóan, a rendeltetése az értékegyensúly biztosítása az ellenszolgáltatás megfelelő redukálásával.

A hibás teljesítés orvoslására megfelelő határidőn belül mind az eladónak, mind a vevőnek lehetősége van. Ennek elsősorban szerződésvédő funkciója van, másodsorban a kereskedelmi kapcsolat „helyreállítása” érdekében van szükség. Póthatáridőt a kötelezettségek teljesítésére ésszerű határidő tűzésével lehet megállapítani. A vevő a póthatáridő alatt a szerződésszegés orvoslására egyébként rendelkezésre álló eszközöket nem veheti igénybe, hacsak az eladótól olyan értesítést nem kapott, hogy az a póthatáridőn belül sem teljesít. Ezáltal azonban a vevő nem veszíti el azt a jogát, hogy a késedelmes teljesítés miatt kártérítést követeljen.⁷⁴ Az eladó a vevő kötelezettségeinek teljesítésére ésszerű póthatáridőt állapíthat meg, amely póthatáridő alatt a szerződésszegés orvoslására egyébként rendelkezésre álló eszközöket nem vehet igénybe, kivéve akkor, ha a vevőtől olyan értesítést nem kapott, hogy az a póthatáridőn belül sem teljesít.

A szerződéstől való elállás, mint jogkövetkezmény *ultima ratio* jellege vitathatatlan. Az elállás csak azokat az eseteket érinti, amikor az egyik fél egyoldalúan szünteti meg a

---

⁷¹ Ptk. 6:159.§ (2) a) pont

⁷² BÍRÓ ET AL 294-296. o.

⁷³ Ptk. 6:159.§ (2) b) pont

⁷⁴ Egyezmény 47. Cikk

szerezést, mert a vonatkozó joggyakorlat szerint a közös megegyezéssel történő szerződés-felbontás inkább módosításnak minősül, mint elállási joggyakorlásnak⁷⁵. Az Egyezmény alapján az alapvető szerződésszegés esetén a jelentős hátrányt szenvedett fél azonnali elállási jogot szerez, amelyet a megfelelő formában és időben érvényre juttathat. Az elállás előfeltételei tehát az alapvető szerződésszegés, a megfelelő időben történő értesítés, valamint, hogy lényegében ugyanolyan állapotban vissza tudja juttatni az árut. E hármásból feltétlenül kiemelést érdemel, hogy az elállást – a 26. Cikk szerint – a vevőnek az eladóval közölnie kell (akár email útján, vagy akár hallgatólagosan is), mert az Egyezmény nem ismeri az ipso facto elállást. A közlésnek egyértelműnek és világosnak kell lennie, és ésszerű határidőben kell azt megtenni⁷⁶. A vevő elállási jogának gyakorlása két feltételtől függ. Egyfelől az eladó meg kell, hogy szegje valamelyik kötelezettségének teljesítését, másfelől ez a szerződésszegés alapvetőnek minősüljön. Ez az alapvető szerződésszegés adja meg a vevőnek vagy az azonnali elállás jogát vagy az áru kicserélését kérheti,⁷⁷ feltéve, hogy az ésszerű és a fogyatékoság komoly jelentőséggel bír a vevő számára.⁷⁸ Az Egyezmény végső megoldásként kínálja az elállás lehetőségét, mivel „a minimumra kívánja szorítani a nemzetközi adásvételtől történő elállás miatt gyakran különösen jelentős költségeket”.⁷⁹ Abban az esetben, ha a vevő megfizette a vételárat, az eladó a szerződéstől való elállás jogát csak akkor gyakorolhatja, ha az elállás a vevő késedelmes teljesítése esetén az eladónak a teljesítés megtörténtéről való tudomásszerzése előtt történik, illetve a vevő késedelmes teljesítésén kívül bármely más szerződésszegés esetén ésszerű határidőn belül azt követően történik, hogy az eladó tudomást szerzett, vagy tudomást kellett szereznie a szerződésszegésről, illetve lejárt a póthatáridő.⁸⁰ Az elállás jogkövetkezményeit szintén szabályozza az Egyezmény 81. Cikke.⁸¹ A szerződés megszűnése esetén a már teljesített szolgáltatásokat kötelesek a felek egymásnak visszaadni: az árut, az okmányokat, valamint a vételárat. Azonban elveszti a vevő a szerződéstől való elállás jogát, ha nem tudja az árut lényegében ugyanolyan állapotban visszaadni, mint amilyen állapotban azt átvette.⁸² A joggyakorlat alapján ha a vevő eláll a szerződéstől, akkor a kötelezettségek alóli felszabadulás

---

⁷⁵ Digest 406.o.

⁷⁶ SZABÓ 2009 103. o.

⁷⁷ Egyezmény 46. Cikk második bekezdés

⁷⁸ SZABÓ 2009 105. o.

⁷⁹ SÁNDOR - VÉKÁS 374. o.

⁸⁰ Egyezmény 64. Cikk (2)

⁸¹ 81. Cikk (1) Az elállás mindkét felet mentesíti a szerződés alapján őket terhelő kötelezettségek alól, az esetleges kártérítésre irányuló jog kivételével. Ugyanakkor az elállás sem a szerződésnek a viták rendezésére vonatkozó bármely rendelkezését, sem pedig a szerződésnek a felek elállásából eredő jogait és kötelezettségeit szabályozó rendelkezéseit nem érinti.

⁸² 82. Cikk (1)

értelmében nem köteles a vételárat sem megfizetni, illetve az eladó az árut szolgáltatni. Egy igen érdekes ügyben a svájci bíróság az elállás jogkövetkezményeit vizsgálta. Egy osztrák vevő svájci eladóval kötött szerződést, amelynek tárgya alkoholtermékek Oroszországba történő szállítása volt. A felek közötti vita alakult ki a szállítás módját illetően, mivel a vevő ragaszkodott a közúti fuvarszekőhöz, míg az eladó állította, hogy a szerződésben a szállítás módjára nem tértek ki, így annak meghatározása az eladó hatáskörébe eső kérdés. A vita eredményeként a vevő, aki vételár-előleget fizetett, nem nyitott akkreditívet az eladó javára, aki viszont ennek megfelelően visszatartotta az árut. A bíróság megállapította, hogy az eladó a póthatáridő eredménytelen eltelte után jogszerűen állt el a szerződéstől, és mivel az elállás megszünteti a felek kötelezettségeit, a vételár-előleg kamatostól visszajár⁸³.

Elállás esetén a Ptk. 6:213.§ (1) bekezdését⁸⁴ kell alkalmazni. Ha a megrendelő a szerződéstől eláll, a másik félhez intézett nyilatkozatában az elállás okát, illetve jogcímét is közölnie kell. Ennek hiányában, vagy ha az eset körülményeiből az elállás különös jogcíme nyilvánvalóan nem következik, az elállási nyilatkozatot a megrendelő általános elállási joga alapján kell hatályosnak tekinteni.⁸⁵ A megrendelő az elállás különös - szerződésszegésen alapuló - jogcímét később is megjelölheti.⁸⁶ A kialakult, irányadó bírói gyakorlat szerint az indokolás nélküli, rendes, általános elállás esetén a jogosult a kártalanítással a kötelezettet olyan anyagi helyzetbe kell, hogy hozza, mintha az elállás nem történt volna meg. A szerződéstől való elálláson alapuló megtérítési kötelezettség folytán a megrendelő a szállító vagy vállalkozó azon költségeit, kiadásait, egyéb kárát tartozik megfizetni, amelyek az elállás hiányában nem merültek volna fel.⁸⁷

A kártérítés az Egyezmény elvei szerint felfogható egyfajta „természeti marasztalásként” is.⁸⁸ Ez a rendelkezés a reális teljesítés elve alóli kivételről szól. Tekintettel van az olyan jogrendszerekre (angolszász jogrendszerek), amelyeknél a nem teljesítés jogkövetkezménye a kártérítés.⁸⁹ A fél szerződésszegése következményeként járó kártérítés összege megegyezik azzal a veszteséggel, amely a szerződésszegés következtében a másik felet érte, ideértve az

---

⁸³ CLOUT case no. 261.

⁸⁴ Aki jogszabálynál vagy a szerződésnél fogva felmondásra vagy elállásra jogosult, a másik félhez intézett jognyilatkozattal szüntetheti meg a szerződést. A szerződés felmondása esetén a szerződés megszüntetésének, elállás esetén a szerződés felbontásának a szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy elállásra a fél akkor jogosult, ha az általa kapott szolgáltatás egyidejű visszaadását felajánlja.

⁸⁵ HORVÁTH (B) 53-54. o.

⁸⁶ GK. 16.

⁸⁷ BH1995. 229.

⁸⁸ Egyezmény 28. Cikk: Ha az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban, az egyik fél a másik fél valamely kötelezettségének teljesítését jogosult követelni, a bíróság nem köteles természetben marasztalni, kivéve ha, saját joga szerint is így járna el hasonló, az Egyezmény által nem szabályozott adásvételi szerződések esetében.

⁸⁹ HORVÁTH (A) 37. o.

elmaradt hasznot is. Ez a kártérítés nem haladhatja meg azt a veszteséget, amelyet a szerződésszegő fél a szerződés megkötésének időpontjában előre látott, vagy amelyet előre kellett látnia azon tények és körülmények alapján, amelyekről mint a szerződésszegés lehetséges következményeiről az említett időpontban tudott vagy tudnia kellett.⁹⁰ „A kártérítés mértékének meghatározására viszont, az Egyezmény szövege kevés iránymutatást ad, amely azt a helyzetet eredményezi, hogy a konkrét ügyben eljáró fórum számos olyan kérdéssel szembesül, mint például az elmaradt haszon, a járulékos költségek, a következménykárok, jogi költségek, a jóhírnév sérelme, vagy a büntető kártérítés.”⁹¹ A kártérítés célja, hogy a szerződésszegést elszenvedő felet ugyanabba a pénzügyi helyzetben helyezze vissza, melyben a jogsértés el nem követésekor lenne.⁹² A szankciók „kaméleonja” a kártérítés. Állhat önállóan és alkalmazható más szerződésszegési igény mellett is.⁹³

Az Egyezmény akként rendelkezik, hogy nem tehető felelőssé a fél valamely kötelezettségének elmulasztásáért, ha bizonyítja, hogy azt olyan akadály okozta, amelyet el nem háríthatott, s ésszerűen az sem volt elvárható tőle, hogy a szerződéskötés idején ezzel az akadállyal számoljon, azt elhárítsa, vagy következményeinek elejét vegye. A teljesítést elmulasztó fél köteles az akadályról és annak az ő teljesítési képességeire vonatkozó hatásáról a másik felet értesíteni. Ha a másik fél ezt az értesítést nem kapta meg ésszerű időn belül, azt követően, hogy a teljesítést elmulasztó fél tudomást szerzett vagy tudomást kellett volna szereznie az akadályról, az értesítés elmaradásából eredő kárt a teljesítést elmulasztó fél viseli.⁹⁴ Ennek a diszpozitív szabálynak köszönhetően a felek megszabhatják a szerződésben a kártérítési felelősség mértékét. Azonban ennek a határhúzásnak a felek részéről gátat szabnak a nemzeti jogok, mivel az Egyezmény nem foglalkozik annak megállapításával, hogy a kártérítési felelősség mértékére (méréséklése vagy kizárása) vonatkozó nyilatkozat érvényes-e vagy sem.

A Ptk. a kártérítést a hibás teljesítés egyik jogkövetkezményeként tartja számon. A kötelezett köteles megtéríteni a jogosultnak a hibás teljesítésből eredő kárát, kivéve, ha a hibás teljesítést kimenti.⁹⁵ Az Egyezményhez hasonlóan itt is, ugyanabban az esetben érvényesül a kimentés lehetősége a szerződésszegő fél oldalán. A károk tekintetében cizellált a Ptk., mivel rendszerében léteznek úgynevezett tapadó károk (amikor a szerződéses

---

⁹⁰ Egyezmény 74. Cikk

⁹¹ SZABÓ 2009 128. o.

⁹² TESTÜLET 6. SZÁMÚ VÉLEMÉNYE, CISG Advisory Council Opinion No. 6: Calculation of Damages under CISG Article 74., 8 November 2006, Rapporteur: Professor Gotanda, John Y., <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op6.html>; (2013. augusztus 10.)

⁹³ Egyezmény 45. Cikk (1) b) pontja és (2) bekezdés

⁹⁴ Egyezmény 79. Cikk (1) és (4) bekezdései

⁹⁵ Ptk. 6:174.§ (1)

szolgáltatás hibás) és következménykárok (a hibás teljesítés következtében elindul egy oksági folyamat, amely következtében egyéb vagyontárgyai is sérülhetnek a jogosultnak, illetőleg a vagyoni hátrány elhárítása érdekében kiadási keletkezhetnek). Az előbbinek megtérítési feltételeiről rendelkezik a Ptk. a tekintetben, hogy a hibás teljesítéssel a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett károk megtérítését a jogosult akkor követelheti, ha kijavításnak vagy kicserélésnek nincs helye, vagy ha a kötelezett a kijavítást vagy a kicserélést nem vállalta, e kötelezettségének nem tud eleget tenni, illetve ha a jogosultnak a kijavításhoz vagy kicseréléshez fűződő érdeke megszűnt. E kártérítési igény a kellékszavatossági jogok érvényesítésére meghatározott határidőn belül évül el. A jogosult kártérítési igényét az ugyanabból a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogásként akkor is érvényesítheti, ha a kártérítési igény elévült.⁹⁶ Az elévülési időt a Ptk. a következőképpen határozza meg. A jogosult kellékszavatossági igénye a teljesítés időpontjától számított egy év alatt évül el. Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén a fogyasztó kellékszavatossági igénye a teljesítés időpontjától számított két év alatt évül el. Ha a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés tárgya használt dolog, a felek rövidebb elévülési időben is megállapodhatnak, azonban egy évnél rövidebb elévülési idő ebben az esetben sem köthető ki érvényesen.⁹⁷

Összefoglaló gondolatok

„Szerződésszegést az ember tudatosan vállalt kötelezettség megszegésével követ el, nem pedig véletlenszerűen kerül egy károkozási helyzetbe, mint a deliktualis károk jelentős részében”.⁹⁸ Szerződésszegés nélkül, talán túl egyszerűen bonyolódna a szerződéskötések és a benne foglalt kötelezettségek teljesítései is. Nem lennének hibás teljesítések, vagy fizetési késedelmek, és nem fordulnának elő azok az esetek, amikor a kötelezett mást teljesít, mint ahogyan a szerződés szerint kellene. Öröndetes, hogy az új Ptk. kötelmi jogának általános része nagy mértékben hasonlatos a nemzetközi egyezményekben, többek között az Egyezményben szabályozott rezsimhez, így megkönnyítve a nemzetközi kereskedelemben részes felek önkéntes jogkövető magatartását.

A közeljövőben várható az európai jogegységesítés fontos állomásaként a közös európai adásvételi jog Tanács általi elfogadása, amely a nemzetközi adásvételi szerződéseket egészen új dimenzióba helyezi – európai viszonylatban legalábbis. A rendelet tervezete számos ponton eltérést mutat az Egyezményhez képest, mégis legnagyobb hatása abban állhat, hogy önálló

---

⁹⁶ BÍRÓ ET AL 2013: 319-320. o.

⁹⁷ Ptk. 6:163. § (1)-(2)

⁹⁸ VÉKÁS 4.o.

jogi rezsimit létrehozva „kiszorítja” az Egyezmény általános alkalmazását. A nemzetközi adásvétel kutatása szempontjából, és nem kevésbé jelentős mértékben annak gyakorlati alkalmazása szempontjából tehát mérföldkőhöz érkezünk: a szerződésszegés vizsgálata nem érhet véget a magyar jog és az Egyezmény szabályainak megismerésével.

Irodalom

- BÁNRÉVY GÁBOR: A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, Szent István Társulat, Budapest, 2005.
- BAUM, AXEL H.: Checklist on the CISG, In: ALBERT H. KRITZER : Guide to Practical Applications of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods , 1994, Kluwer Law International <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/kritzer2.html>;(2013.augusztus 5.)
- BÍRÓ GYÖRGY, FARKAS ATTILA LÁSZLÓ, FUGLINSZKY ÁDÁM: POLGÁRI JOG, Kötelmi jog Első és Második Rész, Budapest, 2013, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- BÍRÓ GYÖRGY, LENKOVICS BARNABÁS: Általános tanok, Novotni, Miskolc, 2006.
- FEKETE ZSÓFIA: A Bécsi Vételi Egyezmény által szabályozott alapvető szerződésszegés megjelenési formái- a teljesség igénye nélkül, In. Doktoranduszok Fóruma, 2003.november 6, Miskolc, 2004, Novotni Alapítvány
- DIGEST: UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Bécs, 2012.
- HORVÁTH ÉVA (A): A Bécsi Vételi Egyezmény és a magyar Ptk. adásvételi szabályai és felelősségi rendszere, In: Külgazdaság, Jogi melléklete, 1985/3. szám
- HORVÁTH ÉVA (B): A Bécsi Vételi Egyezmény és a magyar Ptk. adásvételi szabályai és felelősségi rendszere, In: Külgazdaság, Jogi melléklete, 1985/4. szám
- LIU, CHENGWEI: Force Majeure. Perspectives from the CISG, UNIDROIT Principles, PECL and Case Law. 2005. Letölthető: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/liu6.html#fm8>
- LORENZ, ALEXANDER: Fundamental Breach under CISG. Letölthető: http://www.jus.uio.no/pace/fundamental_breach_under_the_cisg.alexander_lorenz/portrait.pdf
- MÁTYÁS IMRE: A Bécsi Vételi Egyezmény két évtizede és lehetséges hatása az egységes európai szerződésjog kialakítására. Előzmények, tapasztalatok, követ-keztetések, In: Magyar jog, 2009/10. szám
- RIVKIN, DAVID R.: Lex Mercatoria and Force Majeur. In: Galliard (szerk) Transnational Rules in International Commercial Arbitration. Paris, ICC, 1993. ICC Publishing No. 480/4.
- SÁNDOR TAMÁS, VÉKÁS LAJOS: Nemzetközi adásvétel, Budapest, 2005, HVG- ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- SÁNDOR TAMÁS: Az alapvető szerződések a Bécsi Konvencióban, In. Ünnepi tanulmányok Sárközy Tamás 70. születésnapjára, szerk: Nótári Tamás, Szeged, 2010, Lectum Kiadó
- SZABÓ SAROLTA: Az alapvető szerződésszegés és a vevő elállási joga az áru vagy az okmányok fogyatékoságáért a Bécsi Vételi Egyezményben, In: Külgazdaság, 2007/11-12.
- SZABÓ SAROLTA: A Bécsi Vételi Egyezmény, mint nemzetközi lingua franca – az egységes értelmezés és alkalmazás újabb irányai és eredményei, Doktori értekezés, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2009
- VÉKÁS LAJOS: Az új Ptk. nem lesz az „önzés bibliája”, In: Ügyvédek Lapja: a Magyar Ügyvédi Kamara folyóirata, 2011/1.